

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปหลักการและความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นเครื่องสะท้อนเจตจำนงของประชาชนที่สำคัญ เพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการเลือกสรรตัวแทนของประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนโดยชอบธรรม การเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองต่าง ๆ แข่งขันกันเข้ามามีเสียงข้างมากในสภา โดยการส่งสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนให้เห็นดีเห็นชอบกับนโยบายหรือโครงการของพรรค เพื่อให้ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดและได้จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศต่อไป การเลือกตั้งเป็นหนทางให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตย ควบคุมตัวแทนของตนและรัฐบาลให้ปฏิบัติหน้าที่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้ การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงประชามติของปวงชนรูปแบบหนึ่ง และถ้าการเลือกตั้งดำเนินการไปโดยถูกต้อง สุจริต และยุติธรรมแล้ว ก็จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ที่ประชาชนอาจใช้ได้ในช่วงระยะเวลาอันเหมาะสม ที่จะเปลี่ยนรัฐบาลที่ไม่พึงปรารถนา และสนับสนุนรัฐบาลที่มีความสามารถให้อยู่ในตำแหน่งต่อไปอีก และที่สำคัญที่สุดก็คือ การเลือกตั้งช่วยให้ราษฎรสามารถได้มาซึ่งรัฐบาลที่มาจากปวงชน¹

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐโดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญ กำหนดกรอบและวิธีการของกระบวนการ สำหรับรายละเอียดในการดำเนินการนั้น ข้าราชการประจำ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย) เป็นผู้กำหนดและควบคุมรายละเอียดในการเลือกตั้ง สภาพโดยทั่วไปของระบบการเมืองจึงเกิดความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการประจำ ระบบราชการจึงมีส่วนสำคัญในกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และในทางกลับกันนักการเมืองเมื่อได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองแล้ว ก็จะทำให้ความสนใจกับหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการเลือกตั้ง โดยพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือระบบราชการนั้น เพื่อหวังผลในการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ ไป

¹ นพดล สุนทรวิท, "พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น : ผลประโยชน์และฐานอำนาจ", (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 141.

ระบบราชการโดยหลักการแล้ว เป็นระบบย่อยของระบบการเมืองและควรปฏิบัติงานมีบทบาทเป็นรองภายใต้การนำของนักการเมือง แต่สำหรับประเทศไทยระบบราชการกลับมีความแข็งแกร่งมากกว่าระบบการเมืองมาก ทั้งนี้เนื่องจากระบบราชการมีความต่อเนื่องมีการปฏิรูปปรับปรุงทั้งทางด้านการจัดองค์การ เทคนิคการทำงานต่าง ๆ ให้ทันสมัย และสามารถรับและเลือกสรรบุคคลที่มีความสามารถจำนวนมากมาย เข้ามาอยู่ในระบบราชการ ยั่งยืนเข้าระบบราชการยิ่งกลับกลายมามีบทบาทเหนือกว่าระบบการเมืองในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านตัวบุคคลและหน่วยงาน เทคนิควิธีการดำเนินงานและการพัฒนา ปรับปรุงตัวบุคคลและหน่วยงาน ซึ่งสามารถดำเนินการต่าง ๆ ไปได้ โดยไม่ขาดตอนติดต่อกัน และมีการขยายขอบเขตการทำงานกว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ ในขณะที่ระบบการเมืองต้องประสบกับความชะงักงันอยู่ตลอดเวลา² ระบบราชการในปัจจุบันจึงมีความเหนือกว่าและมีส่วนสำคัญในการกำหนดและชี้แนะทางการเมืองอยู่ไม่น้อย และในอดีตที่ผ่านมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการกล่าวกันว่าระบบการเมืองไทยนั้น ได้ถูกครอบงำจากระบบราชการ

โดยวิถีทางในระบบประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง การใช้สิทธิในการปกครองนั้น ทำได้โดยผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าไปทำหน้าที่แทนตน ส่วนกลไกระบบราชการนั้นเป็นกลไกหลักในการใช้อำนาจของรัฐ ควบคุมดูแลการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นไปตามนโยบายการปกครองของรัฐ พรรคการเมืองจึงเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับระบบราชการ โดยเมื่อพรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้งเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารแล้วก็จะทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มีอำนาจทางการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง (โดยนักการเมือง) จึงมีสถานะเป็นเสมือนตัวกลางระหว่างอำนาจของประชาชนกับอำนาจของรัฐที่สำคัญ โดยหลักแล้วจะต้องควบคุมดูแลระบบราชการ ให้บริหารงานให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 235.

ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองและข้าราชการประจำ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนตามกฎหมาย , ข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในทางการเมือง เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง , เจ้าหน้าที่ตำรวจ ฯลฯ) มีลักษณะของการพึ่งพามีความสัมพันธ์ในลักษณะการหยิบยืมอำนาจและอิทธิพลของกันและกัน นักการเมืองพยายามที่จะมีความสัมพันธ์กับข้าราชการข้างต้นเพื่อหวังประโยชน์ในการเลือกตั้ง โดยหวังที่จะใช้อิทธิพลจากข้าราชการ ในการชักจูงโน้มน้าวประชาชนเพื่อให้เกิดผลในการเลือกตั้ง หรือแม้กระทั่งในการดูแลรักษาความปลอดภัย การเลือกปฏิบัติ หรือการระลุ่มอล่วยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายเลือกตั้งด้วย ซึ่งเรามักจะได้รับทราบและมีการร้องเรียนกันเสมอว่า ในช่วงของการเลือกตั้งจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวไม่เป็นกลางในการเลือกตั้งและมีการเล่นพรรคเล่นพวกกัน³ กลไกของระบบราชการและความสำคัญของข้าราชการประจำ จึงยังคงเป็นกลไกที่มีความสำคัญเชิงการเมืองสำหรับนักการเมืองเป็นอย่างยิ่ง และยังคงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการในลักษณะที่ไม่เป็นผลดีต่อการบริหารประเทศชาติและการปกครอง

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมานั้น นักรัฐศาสตร์ได้พิจารณาถึงการเลือกตั้งของไทยที่เกิดขึ้นว่า ไม่ได้เป็นการเลือกตั้งที่มีความหมายทางการเมืองอย่างแท้จริง เพราะอดีตที่ผ่านมาตัวสถาบันและกลไกทางรัฐสภาที่นำเข้ามาใช้กันอยู่ในประเทศไทยนั้น ขาดความต่อเนื่อง กลไกทางการเมืองจึงเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจและความชอบธรรมของ " กลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ " หรือที่อาจเรียกได้ว่า " นักการเมืองข้าราชการ " เท่านั้น ในระยะแรกนั้นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเป็นกลุ่มข้าราชการ หรือเป็นผู้นำทางอำนาจมากกว่าผู้นำทางชนชั้น การต่อสู้ทางการเมืองเป็นต่อสู้ที่จำกัดตัวอยู่ที่จำกัดตัวอยู่เฉพาะภายในวงของสถาบันราชการ ระบบวิธีการเลือกตั้งตลอดจนกลไกรัฐสภา เป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อมุ่งจะเกื้อกูลสนับสนุนโครงสร้างแห่งอำนาจของกลุ่มผู้นำ ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำของระบบราชการของแต่ละยุคแต่ละสมัยเท่านั้น มิได้แผ่ไปถึงประชาชนหรือกลุ่มอำนาจอื่นใดอย่างแท้จริงเลย แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ตลอดจนเทคโนโลยีในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงกลไกทางการเมือง การต่อสู้ทางการเมืองที่เคยถูกจำกัดภายในวงของสถาบันราชการ ได้เริ่มขยายวงออกสู่กลุ่มพลังเศรษฐกิจสังคมนอกระบบราชการ ปฏิสัมพันธ์แบบ " การเมืองระบบอุปถัมภ์ " ได้แปรไปสู่สัมพันธ์ภาพระดับ " หุ่นส่วน " ที่เท่าเทียมกัน หมายความว่าจำเป็นที่จะต้องมียระบบและสถาบัน

³ ไพรดคุ ฤชกร จจรเจวุฒิ, " บทบาทและอิทธิพลของข้าราชการกระทรวงมหาดไทยในสังคมไทย ", (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 131 - 138.

การเมืองที่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องของประชาชนที่มีความหลากหลาย ในสภาวะการณ์ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น⁴

ระบบการเลือกตั้งของไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นระบบเสียงข้างมากขรรคมดามา โดยตลอด แต่การแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น ได้กำหนดให้แต่ละเขตมีผู้แทนราษฎรได้คนเดียว หรือระบบแบ่งเขตนั้นไม่ค่อยมีการนำมาใช้ ส่วนใหญ่การเลือกตั้งจะเป็นระบบที่เรียกว่าระบบผสม และระบบรวมเขต ซึ่งเปิดโอกาสให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน ยกเว้นแต่เขตเลือกตั้งในจังหวัดเล็กที่มีผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียว * ปัญหาของการเลือกตั้งของไทยนั้นได้เกิดขึ้นและมีมานานควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว แต่ในห้วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา อันเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์เมืองโลกในยุคหลังสงครามเย็น กระแสการเมืองประชาธิปไตยเป็นกระแสการเมืองหลักของโลก การปรับตัวของการเมืองไทยเป็นไปในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (democratization) ประชาชนในประเทศ (โดยเฉพาะประชาชนในเมือง) มีการศึกษาและมีการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นจึงสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามลำดับ การเลือกตั้งและปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับการเลือกตั้งจึงเป็นประเด็นที่ประชาชนในทุกสาขาอาชีพ ให้ความสำคัญถึงการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศชาติ ที่จะต้องมีความโปร่งใส เว้นแต่ประชาชนในชนบทซึ่งอาจจะมีการพัฒนาและปรับตัวที่ช้ากว่า

กระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยในระดับชนชั้นผู้นำ ได้เปลี่ยนฐานจากกลุ่มของข้าราชการมาเป็นกลุ่มพลังเศรษฐกิจสังคมนอกระบบราชการ เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ทำให้กลุ่มข้าราชการประจำ ซึ่งเคยมีอิทธิพลและสามารถชี้นำทางการเมือง มาเป็นช่วงระยะเวลาอันยาวนานต้องปรับท่าทีและบทบาทใหม่ ระบบราชการได้ถูกแทรกแซงจากกลุ่มพลังเศรษฐกิจสังคมซึ่งมีอำนาจทางการเมือง ท่าทีของข้าราชการประจำจึงให้ความสำคัญในประเด็นของการเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองที่มาจากเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะจากลักษณะเด่นของ

⁴ โปรดดู คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิลด์ไทม์การพิมพ์จำกัด, 2535), หน้า 2 - 3.

* รายละเอียดของระบบการเลือกตั้งกับการแบ่งเขตเลือกตั้ง โปรดดู คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535, หน้า 44 - 63.

สังคมไทยในเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมือง , ระบบอุปถัมภ์และประโยชน์นิยม เมื่อรวมกับระบบการเลือกตั้งและระบบการเมืองไทย ได้เอื้ออำนวยต่อระบบธุรกิจการเมือง *

การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะของธุรกิจการเมืองนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้ระบบการเมืองของไทยไม่มีประสิทธิภาพ นักการเมืองมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม ประชาชนขาดความศรัทธาเชื่อมั่น และไม่สามารถหวังพึ่งระบบการเมืองได้ นักการเมืองถูกมองว่าเข้ามาสู่อำนาจทางการเมือง โดยผ่านการเลือกตั้งที่ใช้อำนาจทางการเงิน , อิทธิพล , กลวิธีในการเลือกตั้งที่ทุจริต , การซื้อสิทธิ์ขายเสียง เพื่อให้ชนะการเลือกตั้งเข้ามาสู่อำนาจทางการเมือง สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศชาติ กระบวนการเข้าสู่อำนาจของระบบการเมืองไทย จึงเป็นสิ่งที่ทุกสถาบันให้ความสำคัญและเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข เพื่อสร้างความถูกต้อง ซอบธรรมให้กับระบบการเมืองไทย การเลือกตั้งหลายครั้งที่ผ่านมา จะประสบปัญหาเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ยุติธรรมเกี่ยวกับ การซื้อสิทธิ์ขายเสียง ถูกครหาจากสื่อมวลชน (ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ว่ามีการใช้เงินซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้ง มีการทุจริตการเลือกตั้งแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการปฏิรูปการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ในกระบวนการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง เพราะหากมีระบบและวิธีการเลือกตั้งที่ดี มีประสิทธิภาพ สามารถคัดเลือกและเปิดโอกาสให้คนดีมีความรู้ความสามารถและมีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริง ได้เข้าสู่ระบบการเมืองแล้ว ระบบการเมืองก็จะได้นักการเมืองที่ดี สามารถทำงานเพื่อส่วนรวมหรือประชาชนส่วนใหญ่ และพร้อมทั้งพัฒนาระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด

ดังที่ได้กล่าวถึงประเด็นความสำคัญของการเลือกตั้งไปแล้วข้างต้นนั้น ในตารางที่ 6.1 ได้สรุปถึงหลักการและความสำคัญประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญของการเลือกตั้ง และจะต้องปฏิรูปการเลือกตั้งของไทยควบคู่ไปพร้อมกันกับการปฏิรูปทางการเมืองของไทย เพื่อพัฒนากระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของระบบการเมืองไทย ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน สร้างศรัทธาให้กับระบบการเมือง และสามารถเป็นที่พึ่งพาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ได้

* ระบบธุรกิจการเมือง เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า หมายถึง การดำเนินการทางการเมืองเสมือนเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง มีการทุ่มเงินมหาศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งพรรคการเมือง , การเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อหวังที่จะดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร จากนั้นเมื่อได้รับตำแหน่ง หรือมีอำนาจทางการเมือง ก็มุ่งที่จะถอนทุนหรือกอบโกยผลประโยชน์จากอำนาจนั้น

ตารางที่ 6.1 : สรุปหลักการและความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ประเด็นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง	หลักการและความสำคัญ
การเลือกตั้ง	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเครื่องสะท้อนเจตจำนงของประชาชน เป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย - เป็นกระบวนการเข้าสู่อำนาจของประชาชน สู่อำนาจทางการเมือง โดยวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย - การดำรงคงอยู่ของพรรคการเมือง *
จุดประสงค์ของการเลือกตั้ง	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ได้บุคคลที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีอุดมการณ์ในทางการเมือง มีคุณธรรมและมีความซื่อสัตย์ เป็นตัวแทนที่จะทำหน้าที่แทนประชาชน - ความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม ในการเลือกตั้ง
เป้าหมายในการเลือกตั้งของนักการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อชนะการเลือกตั้ง - เข้าสู่อำนาจทางการเมือง - เพื่อบริหารประเทศชาติ
กลยุทธ์ของนักการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง (ทั้งในแบบที่สุจริตและทุจริต) - การสร้างอิทธิพลในพื้นที่เลือกตั้ง - เลือกสังกัดพรรคการเมืองที่มีโอกาสเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล หรือเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล
กลยุทธ์ของพรรคการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - พยายามให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรค ชนะการเลือกตั้งได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มากที่สุด - เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล หรือเป็นพรรคร่วมรัฐบาล - การมีอำนาจต่อรอง และการเพิ่มอำนาจต่อรองทางการเมืองกับพรรคการเมืองอื่น ๆ ตลอดจนสถาบันราชการ

* ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 พรรคการเมืองใดที่ไม่ส่ง หรือส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป รวมกันน้อยกว่าหนึ่งในสี่ (มาตรา 46 (3)) หรือไม่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป (มาตรา 46 (4)) เป็นเหตุให้พรรคการเมืองนั้นถูกยกเลิกไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง	หลักการและความสำคัญ
ระบบการเลือกตั้ง	<p>- เป็นวิธีการแสดงความต้องการของประชาชนในการเลือกตั้งของแต่ละรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างกัน มีด้วยกัน 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เสียงข้างมาก (majority system) 2. ระบบสัดส่วน (proportional system)
วิธีการเลือกตั้ง	<p>- เป็นวิธีการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากผู้สมัครหลาย ๆ บุคคล โดยแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้แทนราษฎรในลักษณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการ</p> <p>- เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้คนดี มีความรู้ความสามารถ มีโอกาสเข้าสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันกันได้อย่างเท่าเทียมกัน</p> <p>- ประชาชนทุกคนต่างมีโอกาสเข้ารับการเลือกตั้งและ มีโอกาสได้รับการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน</p>
ปัญหาการเลือกตั้ง	<p>- ระบบธุรกิจการเมืองกับการเลือกตั้ง</p> <p>- ได้ผู้แทนราษฎรที่ขาดความรู้ความสามารถ , เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง</p> <p>- การทุจริตและการซื้อสิทธิ์และขายเสียงในการเลือกตั้ง</p> <p>- การใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเงินในการเลือกตั้ง</p> <p>- ระบบวิธีการเลือกตั้งตลอดจนสภาพแวดล้อมทางการเมืองปิดกั้นไม่ให้คนดีมีความรู้ความสามารถเข้าสู่ระบบทางการเมือง</p>
ประเด็นการปฏิรูปการเลือกตั้ง (เฉพาะกรณีการศึกษาในกรณีนี้)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน 2. ให้มีคณะกรรมการเลือกตั้ง กำกับดูแลการเลือกตั้งเป็นอิสระ 3. การกำหนดให้พรรคการเมือง ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ครบตามจำนวนที่กำหนด 4. รัฐให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง 5. รัฐสนับสนุนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยการใช้สื่อของรัฐ 6. ปรับปรุงรายชื่อผู้เลือกตั้งทั่วประเทศให้ถูกต้องและทันสมัย 7. การแก้ไขวิธีการเลือกตั้ง 8. ให้มีการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายในการเลือกตั้ง อย่างเข้มงวด 9. การแบ่งแยกอำนาจระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร

สรุปผลการศึกษาในการปฏิรูปการเลือกตั้ง

จากการศึกษาถึงแนวความคิดในการปฏิรูปการเลือกตั้งของนักการเมือง เปรียบเทียบกับแนวความคิดของข้าราชการประจำจากแบบสอบถาม ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 5 นั้น ผลการศึกษารวบรวมซึ่งพบว่า ทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ ต่างมีทัศนคติเห็นด้วยกับการปฏิรูปการเลือกตั้ง มีความเห็นตรงกันว่าในปัจจุบันควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการ และการบริหารการเลือกตั้ง จากผลการศึกษาในแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของนักการเมืองและข้าราชการประจำ ที่มีต่อการปฏิรูปการเลือกตั้งของไทยนั้น ทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำได้แสดงความคิดเห็น ที่ต้องการในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการและการบริหารการเลือกตั้ง โดยเสนอความคิดเห็นต่อประเด็นที่ศึกษาในลักษณะที่สอดคล้องกันไปแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับ

1. การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ซึ่งจะมีผลดีต่อการเลือกตั้งโดยที่ไม่ต้องชักจูงหรือเชิญชวนประชาชนให้มาเลือกตั้ง (ทั้งวิธีที่สุจริตและทุจริต) เพื่อให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังเป็นการอุดช่องว่างของการใช้วิธีทุจริตในการเลือกตั้งของนักการเมือง หรือทำให้การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งนั้น กระทำได้ยากลำบากยิ่งขึ้น

2. การกำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้ง กำกับดูแลอย่างอิสระและมีอำนาจเต็มไม่ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย จะทำให้เกิดความเป็นกลางในการเลือกตั้งอย่างแท้จริง และเป็นการลดอิทธิพลของข้าราชการในการควบคุมกำกับดูแลการเลือกตั้ง

3. วิธีการเลือกตั้งของไทยในปัจจุบันของไทย มีความไม่เป็นธรรมในการเลือกตั้งสูง นักการเมืองที่มีอำนาจทางการเงินและมีอิทธิพลทางการเมืองได้เปรียบในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะนักการเมืองเหล่านี้ จะได้เปรียบผู้สมัครเลือกตั้งหน้าใหม่ เพราะปัจจุบันได้มีการกำหนดให้มีงบประมาณจังหวัด หรือที่เรียกว่า " งบประมาณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร " ในวงเงิน 20 ล้านบาท ต่อ ส.ส. หนึ่งคน งบนี้จะทำให้นักการเมืองที่มีตำแหน่งดังกล่าว สามารถสร้างคะแนนนิยมจากประชาชนผู้เลือกตั้งได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัครหน้าใหม่ หรือผู้สมัครที่ยังไม่เคยได้รับเลือกตั้ง จึงต้องสรรหาวิธีการเลือกตั้งที่สามารถถ่วงกรองนักการเมืองที่มีคุณภาพ และเปิดโอกาสให้คนดีมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง ขจัดการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง ประเภททุจริตให้หมดไป

4. การส่งผู้สมัครให้ครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด เพื่อพัฒนาระบบพรรคการเมืองให้เป็นระบบน้อยพรรคโดยผลของกฎหมาย จะทำให้ระบบพรรคการเมืองของไทยมีความเข้มแข็งขึ้น และการเมืองจะมีเสถียรภาพเพิ่มมากขึ้น

5. รัฐให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมือง เพื่อลดพฤติกรรมในการแสวงหาแหล่งเงินทุน หรือผู้สนับสนุนในการเลือกตั้ง ซึ่งจะช่วยลดอิทธิพลจากผู้อุปถัมภ์สนับสนุนที่มีบทบาทต่อพรรคการเมือง นักการเมือง และระบบราชการได้

6. รัฐสนับสนุนพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างพรรคการเมืองด้วยกัน และลดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของนักการเมือง

7. การปรับปรุงบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ การแก้ไขปัญหามัญรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ซ้ำซ้อนจะเป็นผลร้ายต่อการเลือกตั้ง จะทำให้มีการทุจริตการเลือกตั้งได้

8. การตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายในการเลือกตั้ง เพื่อลดวิธีการทุจริตและกลโกงในการเลือกตั้ง สร้างความชอบธรรมและการยอมรับจากประชาชนให้กับนักการเมือง

9. การแยกอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจการบริหาร เพื่อให้ให้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างแท้จริง ไม่แทรกแซงฝ่ายบริหารและระบบราชการ ตลอดจนไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการบริหาร อันเป็นการลดความปรารถนาของนักการเมืองที่จะเข้าสู่ระบบการเมือง เพื่อหวังกอบโกยแสวงหาผลประโยชน์

แต่จากการศึกษาพบว่าแนวความคิดในการปฏิรูปการเลือกตั้ง ในเรื่องของแบบวิธีการและการบริหารการเลือกตั้งระหว่างนักการเมืองและข้าราชการประจำนั้นแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของนักการเมืองและข้าราชการประจำเป็นสำคัญ โดยที่ทั้งสองฝ่ายต่างนั้นต่างมีจุดประสงค์หลักและผลประโยชน์ในทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้นักการเมืองและข้าราชการประจำมีแนวความคิดในรายละเอียดของการปฏิรูปการเลือกตั้งที่แตกต่างกัน ซึ่งมีค่าความทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ สรุปประเด็นได้ดังนี้

1. นักการเมืองเห็นว่าการกำหนดการเลือกตั้งควรจะเป็นหน้าที่ของประชาชน มากกว่าข้าราชการ เพราะการกำหนดให้ประชาชนทุกคนต้องไปเลือกตั้งนั้น มีผลดีต่อการเลือกตั้งของนักการเมือง ทำให้ประชาชนออกไปเลือกตั้งมากกว่าเดิม โดยที่นักการเมืองไม่ต้องชักจูงหรือเชิญชวน (ทั้งทางที่สุจริตและทุจริต) ให้ออกไปใช้สิทธิ และเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะต้องออกไปใช้สิทธิมากขึ้นโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งจึงมีมากขึ้น ในขณะที่ข้าราชการประจำเห็นว่าเป็นการจำกัดและควบคุมการใช้กลวิธีการทุจริตการเลือกตั้งให้ทำได้ยากยิ่งขึ้น ทำให้นักการเมืองที่มีพฤติกรรมในการซื้อสิทธิขายเสียงนั้น ไม่สามารถเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้

2. นักการเมืองเห็นด้วยว่าควรใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว (หรือแบบเดิม) มากกว่าข้าราชการประจำ ทั้งนี้การเลือกตั้งแบบวิธีเดิมนี่เป็นแบบวิธีการเลือกตั้งที่คุ้นเคยกับการเลือกตั้งในหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมานักการเมืองย่อมที่จะมีแผนการเลือกตั้ง และกลวิธี (ในแบบที่สุจริตและทุจริต) สามารถชนะการเลือกตั้งได้มากกว่า ในขณะที่ข้าราชการประจำเห็นว่าแบบวิธีการเลือกตั้งนี้ เป็นจุดอ่อนและมีช่องว่างสำหรับนักการเมืองในการทุจริตการเลือก

ตั้ง ตลอดจนการใช้อำนาจทางการเงิน สามารถชนะการเลือกตั้ง เข้าสู่อำนาจทางการเมืองอย่างง่ายดาย

3. นักการเมืองเห็นด้วยว่ารัฐควรสนับสนุนพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มากกว่าข้าราชการประจำ เพราะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และเกิดความเท่าเทียมกันระหว่างพรรคการเมืองเล็กและพรรคการเมืองใหญ่ ในขณะที่ข้าราชการประจำเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐโดยไม่จำเป็น และเห็นว่าพรรคกระทำดังกล่าว นั้นจะทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรมได้หรือไม่

4. นักการเมืองเห็นด้วยว่า ควรจะมีการตรวจสอบการเงินของพรรคการเมืองอย่างเข้มงวดมากกว่าข้าราชการประจำ เพราะเป็นการทำให้นักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งนั้น เกิดความโปร่งใสและเกิดความชอบธรรม และเป็นการสกัดกั้นการทุจริตในการเลือกตั้งของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม แต่สำหรับข้าราชการประจำ ไม่แน่ใจว่ากระบวนการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายในการเลือกตั้งนั้น จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และนักการเมือง ย่อมที่จะมีวิธีการในการหลบเลี่ยงปิดบังค่าใช้จ่ายที่เป็นจริงอย่างแยบยล

5. นักการเมืองเห็นด้วยกับการออกกฎหมาย กำหนดโทษผู้ทุจริตในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้รับสมัครเลือกตั้งเป็นค่าปรับจำนวนสูง น้อยกว่าข้าราชการประจำ เพราะเป็นประเด็นที่ นักการเมืองเสียประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าว ในแง่การที่ไม่สามารถใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง (ในแบบที่สุจริตและทุจริต) ที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังไม่สามารถใช้อิทธิพลตลอดจนอำนาจทางการเงินชี้้นำการเลือกตั้งได้อีกด้วย ในขณะที่ข้าราชการประจำเห็นว่าประเด็นนี้จะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้ง ในการควบคุมพฤติกรรม และลงโทษนักการเมืองที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และใช้กลโกงในการเลือกตั้ง

6. นักการเมืองเห็นด้วยกับการแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกัน ส.ส. จะเป็นรัฐมนตรีมิได้ น้อยกว่าข้าราชการประจำ เพราะการที่ ส.ส. ไม่สามารถเป็นรัฐมนตรีได้นั้น เป็นการรุกรอนอำนาจของ ส.ส. ในการเข้าสู่อำนาจฝ่ายบริหาร ในขณะที่ข้าราชการประจำเห็นด้วยว่า ควรจะให้ ส.ส. ทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น ไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวในงานของฝ่ายบริหารซึ่งจะทำให้การถ่วงดุลย์อำนาจบริหารของรัฐเป็นไปอย่างสมดุล และลดปัญหาการแทรกแซงอำนาจทางการเมืองในระบบราชการ

จุดประสงค์หลักในทางการเมือง ของนักการเมืองและข้าราชการประจำนั้นแตกต่างกัน ส่งผลให้ผลประโยชน์ในทางการเมืองในเชิงอำนาจนั้นแตกต่างกัน นักการเมืองเมื่อได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าสู่อำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะการได้รับตำแหน่งทางการเมืองในฝ่ายบริหาร ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าควบคุมกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำ การแสดงออกของนักการเมืองจึงเป็นลักษณะของการแสวงหาอำนาจ ในขณะที่ข้าราชการประจำนั้นต้องการเพิ่มอำนาจต่อรองกับนักการเมืองเพิ่มบทบาทและความสำคัญ โดยต้องการ ควบคุมนักการเมืองในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ทั้งสองฝ่ายจึงมีผลประโยชน์ในทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป โดยต่างฝ่ายต่างต้องการซึ่งผลประโยชน์ในลักษณะของอำนาจที่จะสามารถถ่วงดุลย์ หรือตัดทานอีกฝ่ายหนึ่งได้ ฉะนั้นแนวทางในการปฏิรูปการเลือกตั้งของทั้งสองฝ่าย จึงมีผลที่แตกต่างกันตามผลประโยชน์ของทั้งสองกลุ่มที่แตกต่างกันนั่นเอง

ความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการประจำ

ในประเด็นของความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์หลัก ของนักการเมืองและข้าราชการประจำนั้น เมื่อพิจารณาจากสภาพการณ์ที่เป็นจริงและพฤติกรรมในทางการเมืองแล้ว พบว่าทั้งสองกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันในเรื่องของผลประโยชน์เชิงอำนาจอย่างชัดเจน และมีลักษณะของการผลักดันอำนาจซึ่งกันและกัน กล่าวคือ หากข้าราชการต้องการมีอำนาจในการต่อรองทางการเมืองเพิ่มขึ้น ก็จะกระทบต่ออำนาจทางการเมืองของนักการเมืองให้ลดน้อยลง และในทางตรงกันข้าม หากนักการเมืองใช้อำนาจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น (ในลักษณะของการเข้ามาแทรกแซงการทำงานของข้าราชการประจำ หรือเข้ามาควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด) ก็จะส่งผลทำให้อำนาจในการต่อรองของข้าราชการลดน้อยลง ตามสภาพการณ์ในแต่ละยุคสมัยจึงมีความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการประจำแตกต่างกันไป

ในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ ณ ที่นี้ เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะของผลประโยชน์เชิงอำนาจซึ่งมีความสำคัญเชิงการเมือง อันส่งผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมืองและข้าราชการประจำ “ อำนาจ ” ในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์นี้เป็นผลประโยชน์ในทางการเมือง ภายในกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบการเมือง ความสัมพันธ์ของ “ อำนาจ ” ในที่นี้ มิได้หมายความว่า เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งอำนาจจะหมดไป แต่หมายความว่าถ้าหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเพิ่มมากขึ้นหรือมีความเข้มแข็งขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งก็จะมีการแสดงออกทางอำนาจที่ลดน้อยลงไป (แต่อำนาจมิได้หมดไป) และความ

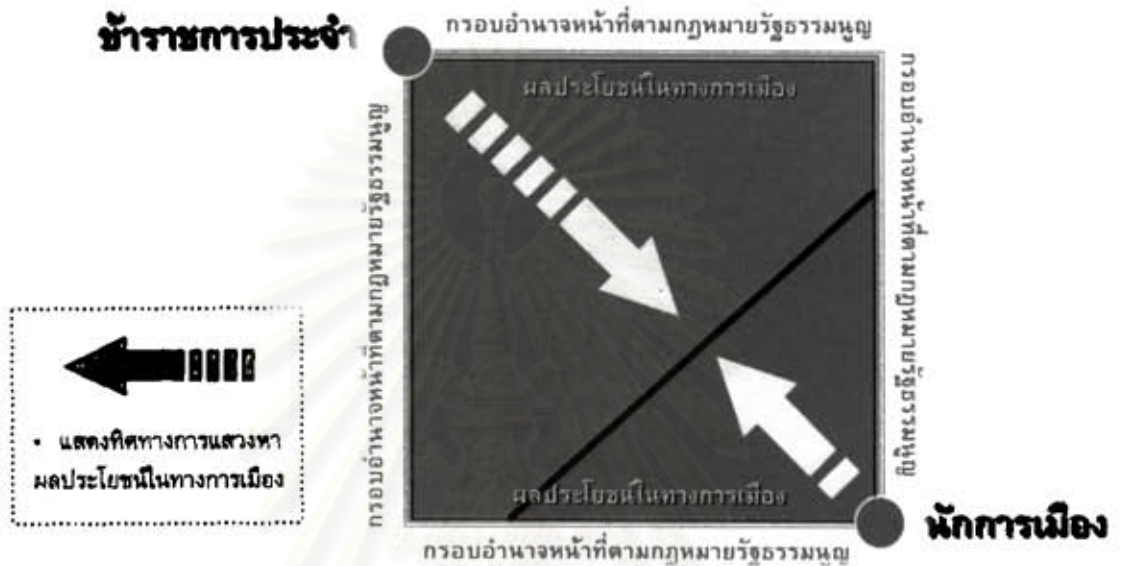
สัมพันธ์ระหว่างอำนาจของทั้งสองฝ่ายนั้น ก็เป็นไปในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะลดหรือทอนอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเราสามารถพิจารณาได้จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ข้าราชการนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารประเทศขององค์พระมหากษัตริย์ เป็นบุคคลที่จัดได้ว่าเป็นผู้ดำเนินการตามพระราชโบายของพระมหากษัตริย์ มีอำนาจหน้าที่อย่างมากมายมหาศาล ในขณะที่ประชาชนอยู่ในสถานะของผู้อยู่ใต้ปกครองย่อมไม่มีสิทธิมีเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 แต่ลักษณะและอิทธิพลของการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองในอดีต ก็ยังคงตกทอดมาถึงการปกครองประชาธิปไตยในยุคแรก ๆ ของไทย กลุ่มของข้าราชการประจำได้ควบคุมการบริหารงานประเทศชาติ เป็นผู้ควบคุมอำนาจทางการเมืองของรัฐ ระบบราชการมีอิทธิพลครอบงำฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาลในการบริหารประเทศ ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะราชการส่วนใหญ่ในสมัยเผด็จการประกอบด้วยข้าราชการประจำที่มักสถาปนาตนเองเข้ามาทำหน้าที่นี้⁵ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการปิดกั้นการเจริญเติบโตของสถาบันทางการเมืองโดยประชาชน ในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สภาพของนักการเมืองในยุคแรกนี้ จึงไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ และในทางตรงกันข้ามได้ถูกรีดรอนทางอำนาจจากกลุ่มข้าราชการประจำอยู่ตลอดเวลา รูปแบบของความสัมพันธ์ดังกล่าวถึงนั้น สามารถแสดงได้ด้วย แผนภาพที่ 6.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ ทินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 9.

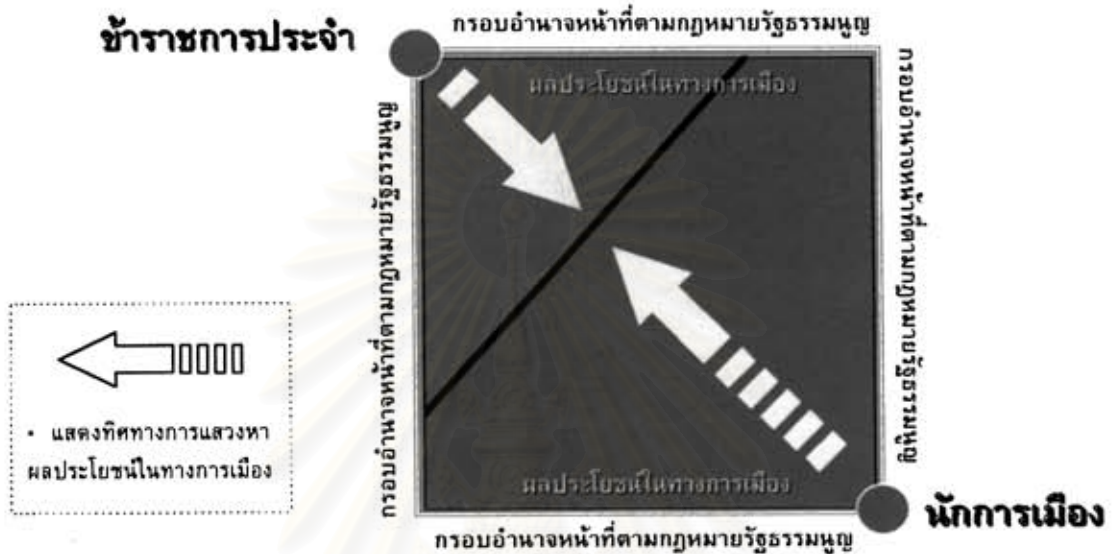
แผนภาพที่ 6.1 : แสดงความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ (อำนาจ) ระหว่างนักการเมืองและข้าราชการประจำ ในลักษณะที่ข้าราชการประจำมีผลประโยชน์ในทางการเมืองมากกว่า ซึ่งเป็นการลดผลประโยชน์ในทางการเมืองของนักการเมือง

จากแผนภาพที่ 6.1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ในทางการเมืองเชิงอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการประจำ ภายในกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในลักษณะที่ข้าราชการประจำนั้นมีผลประโยชน์ในทางการเมืองมากกว่า ซึ่งหมายถึงการแสดงออกทางอำนาจได้มากกว่า โดยมีทิศทางแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะที่ทำให้ผลประโยชน์ของนักการเมืองลดลงไป หรือสามารถแสดงออกทางอำนาจลดน้อยลง

จากสภาพการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไป ตามวิกฤติการณ์ทางการเมือง และตามการพัฒนาการเมืองการปกครอง การปรับเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองจากกลุ่มข้าราชการประจำ มาเป็นกลุ่มพลังประชาชนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ตามแผนภาพที่ 6.1 ได้เปลี่ยนมาเป็นในลักษณะที่กลุ่มนักการเมืองได้มีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ตามกระแสการเมืองการปกครอง จึงพยายามที่จะลดบทบาทของกลุ่มข้าราชการประจำที่เคยมีอำนาจต่อเนื่องมาตลอด โดยเหตุผลในเบื้องต้นนั้น นักการเมืองในยุคนี้อาจเกรงว่ากลุ่มข้าราชการประจำจะเข้ามาผูกขาดอำนาจในระบบการเมืองก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามพฤติการณ์ในการเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าแทรกแซงสถาบันราชการ โดยการเข้าไปมีบทบาทในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบก็ทำให้การแสดงออกทางอำนาจของข้าราชการได้ปรับตัวลดลงตามลำดับ ตามที่แสดงในแผนภาพที่ 6.2

แผนภาพที่ 6.2 : แสดงความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ (อำนาจ) ระหว่างนักการเมือง และข้าราชการประจำ ในลักษณะที่นักการเมืองมีผลประโยชน์ในทางการเมืองมากกว่า ซึ่งเป็นการลดผลประโยชน์ในทางการเมืองของข้าราชการประจำ

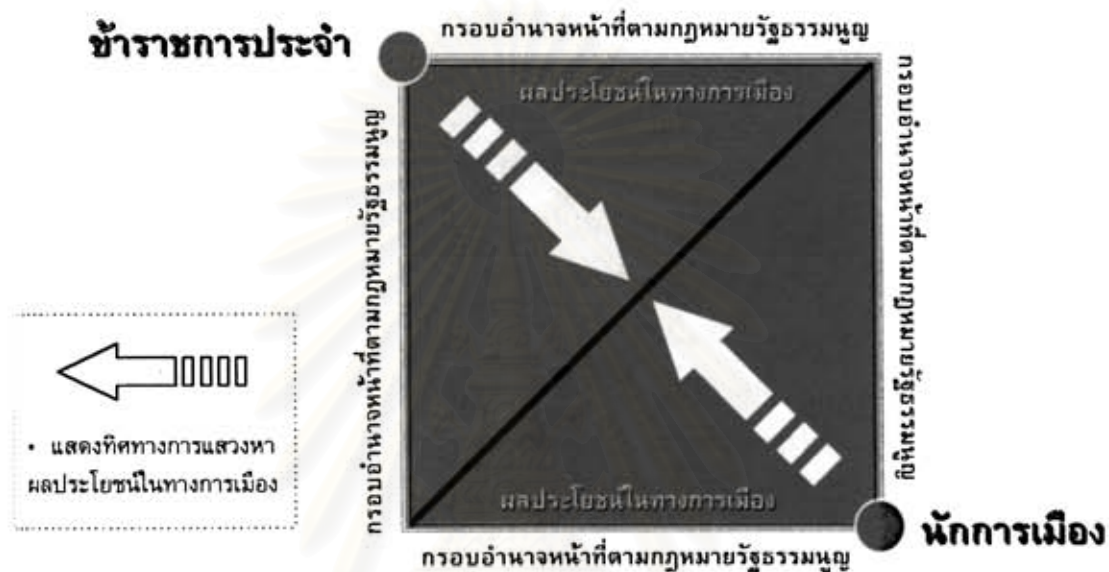

จากแผนภาพที่ 6.2 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ในทางการเมืองเชิงอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการประจำ ภายในกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในลักษณะที่นักการเมืองนั้นมีผลประโยชน์ในทางการเมืองมากกว่า ซึ่งหมายถึงการแสวงหาอำนาจได้มากกว่า โดยมีทิศทางการแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะที่ทำให้ผลประโยชน์ของข้าราชการลดลงไป หรือสามารถแสดงออกทางอำนาจลดน้อยลง

ความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ในเชิงอำนาจ ระหว่างนักการเมืองและข้าราชการประจำ นั้นควรจะมีลักษณะที่เป็นการใช้ที่สมดุล กล่าวคือ ข้าราชการประจำควรรักษาอำนาจต่างดุลย์ อำนาจของนักการเมืองในระดับหนึ่ง สามารถเป็นหลักให้แก่ประชาชน ในฐานะการเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองได้ นอกเหนือจากการเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายของนักการเมือง เพื่อป้องกันมิให้นักการเมืองจะเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการเมือง แต่ต้องไม่ใช้อำนาจดังกล่าวไปในลักษณะกลั่นแกล้งนักการเมืองในการเข้าสู่ระบบการเมือง หรือก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง ในขณะที่นักการเมืองก็ต้องใช้อำนาจในระดับหนึ่ง เพื่อการบริหารประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมดูแลการทำงานของข้าราชการให้เป็นไปตามนโยบาย แต่ต้องไม่เป็นการกลั่นแกล้งข้าราชการ หรือใช้อำนาจของตนไปในทางทุจริตและแสวงหาผลประโยชน์ ทั้งสองฝ่ายจะต้องใช้อำนาจของตนในกรอบของกฎหมายและความชอบธรรม ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันในเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

มุ่งพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งมีลักษณะของความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ในเชิงอำนาจดังที่แสดงในแผนภาพที่ 6.3

แผนภาพที่ 6.3 : แสดงความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ (อำนาจ) ระหว่างนักการเมืองและข้าราชการประจำ ในลักษณะที่สมดุล

รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวกล่าวดังนั้น เป็นเพียงความสัมพันธ์ของผลประโยชน์ในเชิงอำนาจในภาพรวมระหว่างข้าราชการประจำและนักการเมือง ในลักษณะที่สมดุลต่างฝ่ายต่างมีการใช้และแสวงหาประโยชน์ในลักษณะที่สมดุลไม่แทรกแซงซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะของการถ่วงดุลอำนาจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวมและประเทศชาติ

จากการศึกษาถึง " การปฏิรูปการเลือกตั้ง : ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดนักการเมืองและข้าราชการประจำ " ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า ทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันควรที่จะมีการปรับปรุงวิธีการและการบริหารการเลือกตั้งของไทยโดยการปฏิรูปการเลือกตั้ง เพื่อให้ระบบการเลือกตั้งอันเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ระบบการเมืองได้นักการเมืองที่ดีมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมเข้าสู่ระบบ พัฒนาและบริหารประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า สนับสนุนประชาธิปไตยของไทยให้เจริญก้าวหน้า แต่แนวความคิดในการปฏิรูปการเลือกตั้งของนักการเมืองและข้าราชการประจำนั้นแตกต่างกัน โดยมีปัจจัยมากความแตกต่าง

กันในเรื่องของผลประโยชน์หลัก หรือผลประโยชน์ทางการเมืองในเชิงอำนาจ ซึ่งมีลักษณะของการใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการลดบทบาทอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเปรียบเสมือนกับว่าต่างฝ่ายต่างพยายามสกัดกัน ไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งมีบทบาทในทางการเมืองอย่างเต็มที่ การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง จึงเป็นการแสดงออกเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ นักการเมืองย่อมชอบแบบและวิธีการในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มของตน ในการเลือกตั้ง สำหรับข้าราชการประจำนั้นก็ย่อมที่จะชอบแบบและวิธีการที่จะสกัดกั้นการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต การที่จะควบคุมตรวจสอบการเข้าสู่อำนาจของนักการเมือง * ผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงสอดคล้องและยืนยันสมมุติฐานที่ตั้งไว้

แต่อย่างไรก็ตามประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจในการปฏิรูปการเมืองเป็นแนวทางในการทำวิจัย นอกเหนือจากนี้ยังมีประเด็นอื่นที่ควรให้ความสำคัญในการศึกษาวิจัยอยู่อีกไม่น้อย ซึ่งหวังว่าคงจะมีผู้วิจัยศึกษาในโอกาสต่อไป สำหรับการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของนักการเมืองและข้าราชการประจำนั้น ในทัศนะส่วนตัวของผู้วิจัยคิดว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถามนั้นอาจจะมีข้อจำกัดบางประการในการเสนอแนวความคิดและแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะทำให้ผลการศึกษาที่ได้นั้นเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงบ้าง แต่ผู้ศึกษาก็ได้พยายามสังเกตถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางการเมืองที่เกิดขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ให้ได้ข้อเท็จจริงที่กระจ่างเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การเลือกตั้งไม่ได้เป็นแค่เพียงการให้ความชอบธรรมแก่รูปแบบการปกครอง หรือแก่ตัวผู้ปกครองเอง ไม่ได้เป็นแค่กระบวนการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง หรือควบคุมให้ตัวแทนของประชาชนต้องขึ้นอยู่กับประชาชน และไม่ได้เป็นการสืบทอดอำนาจโดยสันติวิธีของผู้มีตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น หากแต่การเลือกตั้งเป็นการสื่อสารติดต่อกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง เป็นกระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองที่สำคัญ และเป็นโอกาสที่องค์กรทางการเมืองต่าง ๆ จะได้เข้าสัมผัสและปลุกเร้าประชาชนให้ใช้สิทธิที่จะเลือกทางออกให้แก่สังคม หรือไม่ใช้สิทธิดังกล่าวในความหมายที่แท้จริงก็ได้เช่นกัน⁶ การเลือกตั้งต้องเป็น

* (ดังรายละเอียดการศึกษาในบทที่ 5)

⁶ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535, หน้า 1.

กระบวนการในการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ เพราะตัวแทนเหล่านี้จะต้องเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศระดับชาติ หากคนที่เข้าไปสู่ระบบเป็นคนไม่ดี เห็นแก่ผลประโยชน์แล้วการเมืองในระดับชาติจะเป็นอย่างไร จะเกิดความเสียหายกับประเทศเพียงใด

กลไกของการเลือกตั้งนั้นเป็นกลไกที่เกี่ยวข้องกับทุกระบบในการเมือง เป็นขั้นตอนแรกของการได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน กลไกการเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับข้าราชการประจำในฐานะการเป็นเจ้าหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้ง การควบคุมดูแลบริหารการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประชาชนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ในฐานะการเป็นเจ้าของอำนาจและเป็นผู้ที่จะต้องไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง กลไกการเลือกตั้งเป็นวิธีการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองและพรรคการเมือง การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่สำคัญในกระบวนการปฏิรูปการเมือง นอกจากนี้สถาบันทางสังคมอื่น ๆ ก็เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน ฉะนั้นในการแก้ไขปัญหาการปฏิรูปการเลือกตั้งนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงประเด็นสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การแก้ไขและวางหลักการการเลือกตั้ง

จากสภาพปัญหาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง เพื่อทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นกระบวนการที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีการใช้กลวิธีทุจริตต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง การใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองและการเงินเพื่อชนะการเลือกตั้ง อันเกิดขึ้นจากความบกพร่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนโครงสร้างและระบบพื้นฐานทางการเมืองของไทย ซึ่งเราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการปกครองในอดีต และตกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ในทุกขั้นตอนและขบวนการ ฉะนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งของไทยนั้น ควรพิจารณาวิธีการและการบริหารการเลือกตั้งของต่างประเทศ ที่จะเอื้ออำนวยสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของประเทศไทย อันจะเป็นแนวทางและประเด็นสำคัญในการปฏิรูปการเลือกตั้ง ซึ่งควรพิจารณาถึงประเด็นที่สำคัญดังนี้

1.1 พิจารณาหลักการเลือกตั้งตามแบบสากลของโลก ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของไทยมาเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเลือกตั้ง การศึกษาถึงข้อดีข้อเสียของระบบการเลือกตั้งแบบต่าง ๆ นำมาพัฒนาประยุกต์วางแบบการเลือกตั้งของไทย โดยเน้นถึงหลักการ *

- 1.1.1 มีความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม ในการเลือกตั้ง
- 1.1.2 มีความเสมอภาคสำหรับบุคคลทุกคน ที่จะสมัครแข่งขันเลือกตั้ง
- 1.1.3 เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีอุดมการณ์ทางการเมือง มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้
- 1.1.4 สามารถปิดกั้นโอกาสการใช้กลวิธีในทางที่ทุจริตในการโกงการเลือกตั้ง

1.2 การแก้ไขกฎหมายเลือกตั้ง และการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ โดยในหลักของกฎหมายเลือกตั้งจะต้องกำหนดรายละเอียดและวิธีการอันเป็นการป้องกันการทุจริตในรูปแบบต่างๆ อย่างรัดกุม พร้อมทั้งการกำหนดอัตราการลงทุนอย่างสูงและการพิจารณาตัดสินสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งยังต้องกำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง และนักการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และยังคงวางมาตรฐานในการตรวจสอบ โดยให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งในกระบวนการต่าง ๆ ด้วย เช่น มีส่วนร่วมในการแบ่งเขตการเลือกตั้ง , การตรวจนับคะแนนเลือกตั้ง เป็นต้น

1.3 การกำหนดให้มีคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งอย่างอิสระมีอำนาจเต็ม และไม่สังกัดในกระทรวงทบวงกรมใด อย่างเป็นทางการให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ให้คณะกรรมการชุดนี้ควบคุมดูแลการเลือกตั้งอย่างใกล้ชิด เน้นความถูกต้องชอบธรรม ลดการทุจริตในการเลือกตั้งในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนการวางตัวไม่เป็นกลางของข้าราชการ ซึ่งมีผลต่อการเบี่ยงเบนการเลือกตั้ง

* ในความเห็นของผู้วิจัยมีความเห็นว่า ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นแบบ " ระบบเขตเดียวคนเดียวเสียงข้างมากสูงสุดรอบเดียว " (the - first - past - the post system or plurality system) ผสมกับ " ระบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อผู้สมัครของพรรคการเมือง " (list system of proportional representation) โดยใช้วิธีการเลือกตั้งแบบ 1 เขต 1 คน ผสมกับการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม โดยราษฎรเลือก ส.ส. ในเขตนั้นส่วนหนึ่ง และเลือกบัญชีรายชื่อของพรรคซึ่งเหมือนกันทั่วประเทศอีกส่วนหนึ่ง เป็นระบบการเลือกตั้งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการเลือกตั้งของไทยได้ในระดับหนึ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองไทยในปัจจุบัน

1.4 การพิจารณาให้รัฐให้ความช่วยเหลือในการเลือกตั้งแก่พรรคการเมือง ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมือง , การสนับสนุนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแก่พรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน , ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลและประสานงานด้านต่าง ๆ

1.5 การแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ด้วยเหตุที่ประชาชนไทยในปัจจุบันยังขาดความสามารถในเชิงการเมือง ยังไม่เข้าใจในหลักการเมือง การปกครอง จึงยังคงเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการเลือกตั้งอยู่ การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่นั้น ในแง่กฎหมายแล้วเป็นการวิตรอนสิทธิของประชาชน แต่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของไทย ในอนาคตหากประชาชนมีความรู้ความสามารถในเชิงการเมืองเพียงพอแล้ว ก็แก้ไขให้การเลือกตั้งเป็นสิทธิของประชาชนได้

1.6 การกำหนดให้พรรคการเมืองแต่ละพรรค จะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด อันเป็นแนวความคิดที่จะพัฒนาระบบพรรคการเมืองของไทย ให้พัฒนาเป็นระบบน้อยพรรค และมีความเข้มแข็งเป็นสถาบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยในอนาคต

1.7 การปรับปรุงแก้ไขรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ถูกต้องและทันสมัย มีการตรวจสอบและแจ้งชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตลอดเวลา ไม่จำกัดเฉพาะช่วงเวลาการเลือกตั้ง ภาครัฐจะต้องกำหนดวิธีการเลือกตั้งแก่ผู้ปฏิบัติงานนอกที่ตั้งปกติที่มีภูมิลำเนาอยู่ สามารถลงคะแนนเสียงได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปยังภูมิลำเนา หรือทำเรื่องย้ายภูมิลำเนา

1.8 การกำหนดหลักการแยกองค์กรอำนาจนิติบัญญัติและบริหารออกจากกัน ส.ส.ไม่สามารถดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารได้ การดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารจะต้องขาดจากสถานภาพการเป็น ส.ส. และจัดให้มีการเลือกตั้งซ่อม ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาระบบธุรกิจการเมืองได้ และยังเป็นลดแรงจูงใจในการเป็น ส.ส. ของนักการเมืองที่หวังแต่ประโยชน์ได้ด้วย

1.9 ยกเลิกงบประมาณจังหวัด หรือ งบ ส.ส. เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สมัครแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยทั่วหน้า และเพื่อมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกครหาว่ามีผลประโยชน์ได้เสียในการใช้จ่ายงบประมาณส่วนนี้

2. การพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมือง

ปัญหาของอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง และส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการเลือกตั้ง ทั้งนี้ นักการเมืองที่ขาดจิตวิญญาณและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ย่อมมุ่งหวังในผลการเลือกตั้งเพียงเพื่อชนะการเลือกตั้ง เข้าสู่อำนาจทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ไม่คำนึงถึงผลดีและผลร้ายของการกระทำ จึงมีการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเงินเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีในการเลือกตั้งแบบต่าง ๆ (ทั้งที่สุจริตและทุจริต) เพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงมีประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นมากจากอุดมการณ์ของนักการเมือง แม้ว่า จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการเลือกตั้งให้ดีเพียงใด หากทว่านักการเมืองในระบบการเมืองยังคงมีอุดมการณ์แบบอย่างเก่า ๆ ก็ย่อมจะสร้างปัญหาให้กับระบบการเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดไป ปัญหาของอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองที่ควรให้ความสำคัญ มีประเด็นที่สำคัญดังนี้

2.1 การพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และประสบการณ์ในทางการเมืองให้กับนักการเมือง สร้างนักการเมืองของไทยให้เป็นนักการเมืองที่มีคุณภาพ เข้าใจในหลักการเมืองการปกครอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง อาสาที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนมิใช่มุ่งหวังที่จะเข้าไปแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองแก่ตน นักการเมืองจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ของการเลือกตั้ง เพื่อที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนส่วนใหญ่ ในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ มิใช่ปัญหาของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง

2.2 นักการเมืองจะต้องมีประสบการณ์ทางการเมือง มีความสามารถในการบริหารงาน สามารถตรวจสอบควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำ ต้องมีความริเริ่มในการสร้างสรรค์งาน สร้างสรรนโยบายการบริหารงาน ไม่ตกเป็นเครื่องมือหรือถูกข้าราชการประจำชักนำในการบริหารงาน

2.3 การเสริมสร้างและการสร้างปรัชญาในการทำหน้าที่ของนักการเมือง นักการเมืองจะต้องตระหนักถึงการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน จะต้องทำหน้าที่ตามอาณัติที่ประชาชนได้มอบหมาย และทำเพื่อประชาชนโดยส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่ประโยชน์แก่ตนเอง และพวกพ้อง จะต้องเป็นนักการเมืองที่ซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่พึ่งและคาดหวังของประชาชนได้

2.4 การพัฒนานักการเมืองให้ประกอบกิจกรรมในระบบพรรคการเมือง เน้นการปฏิบัติตามนโยบายของพรรคการเมือง มีความยึดมั่นและเชื่อถือนโยบายของพรรคการเมือง มิใช่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยเน้นผลประโยชน์ของกลุ่ม

3. การพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชน

ปัญหาที่สำคัญของอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชน ที่เป็นการขัดขวางต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยที่สำคัญก็คือ การที่สังคมไทยยังมีอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองไทยจากการปกครองในอดีต โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ส่งผลทำให้ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ขาดความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่สนใจในเรื่องของการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และเอื้ออำนวยต่อการตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของนักการเมือง สามารถเข้าใจหลักการปกครองและไปใช้สิทธิของตนด้วยความหวงแหน และโดยสมัครใจ การแก้ไขอุดมการณ์ทางการเมืองของประชาชนควรที่จะมีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ให้การศึกษาและความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้กับประชาชน ให้มีความรู้พื้นฐานทางการเมือง มีจิตสำนึกในทางการเมือง โดยจะต้องวางแผนในการให้การศึกษาในทุกระดับ

3.2 ต้องฝึกหัดประชาชนในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในวิถีทางประชาธิปไตยที่ถูกต้อง การสนใจมีส่วนร่วมทางการเมือง แทรกการฝึกหัดประชาธิปไตยในระดับต่าง ๆ สอนให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการปกครอง การใช้สิทธิของตนเอง รวมทั้งหน้าที่ในการเป็นพลเมืองของรัฐด้วย

3.3 พัฒนาค่านิยมความเชื่อของประชาชน ให้มีอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสมัครใจ รู้สึกหวงแหนในสิทธิและอำนาจอธิปไตย นอกจากนี้ยังใช้การอบรมกลุ่มอาสาทางสังคม โดยสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อมวลชน สถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ตลอดจนสถานประกอบการ สอดแทรกการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง

3.4 การพัฒนากลไกของกลุ่มผลประโยชน์ ให้เป็นกลไกในการเรียกร้องความต้องการ อันเป็นการฝึกหัดการใช้อำนาจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ฝึกหัดให้ประชาชนรู้จักการรวมตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะ เข้าใจในกระบวนการเรียกร้องที่ถูกต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มอำนาจใด ๆ และสามารถพัฒนากลุ่มผลประโยชน์ของตน ให้เป็นกลุ่มที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐได้

4. การพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมืองของข้าราชการประจำ

ปัญหาของอุดมการณ์ข้าราชการประจำที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งที่เด่นชัด เป็นเรื่องของการวางตัวไม่เป็นกลางในการเลือกตั้ง ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเป็นคุณเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ตลอดจนการใช้ทรัพยากรของทางราชการช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครในการเลือกตั้ง พฤติกรรมของข้าราชการประจำในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ข้าราชการประจำมีส่วนได้เสียในการเลือกตั้ง อันเป็นการสนับสนุนรักษาระบบอุปถัมภ์ในเมืองไทยให้คงอยู่ต่อไป อันเป็นผลร้ายต่อการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง และเป็นอันตรายในการเบี่ยงเบนการเลือกตั้ง การแก้ไขอุดมการณ์ทางการเมืองของข้าราชการประจำ ควรพิจารณาให้มีความสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 ส่งเสริมให้ข้าราชการประจำ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องและมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้ง วางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าจะสนับสนุนหรือนิยมพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งอยู่ก็ตาม พึงสำนึกเสมอว่านักการเมืองที่จะเข้าสู่ระบบการเมืองได้นั้น ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชนเท่านั้น

4.2 ต้องเคร่งครัดในการตรวจสอบการทุจริตในการเลือกตั้งของประชาชน มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายต้องเคร่งครัด ไม่ละเว้นการปฏิบัติเพราะเห็นแก่พวกพ้อง การปฏิบัติตามกฎหมายต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เปิดโอกาสให้นักการเมืองเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองโดยไม่ถูกต้อง ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม และขาดความชอบธรรม

4.3 ต้องส่งเสริมให้ข้าราชการประจำมีอุดมการณ์ทางการเมือง แบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ในอนาคตด้วยการช่วยเหลือนักการเมือง ข้าราชการต้องมีสำนึกในหน้าที่ จะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

4.4 ส่งเสริมให้การทำงานของระบบราชการนั้น เป็นไปตามหลักคุณธรรม เลิกระบบเส้นสายและการวิ่งเต้น การพิจารณาความดีความชอบ ตลอดจนการเลื่อนตำแหน่งจะต้องเป็นไปตามหลักคุณธรรม ไม่ให้ความสำคัญต่ออำนาจนอกระบบราชการ เพื่อให้ระบบราชการเป็นเอกภาพ ไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ข้าราชการทั้งหลายมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เลิกค่านิยมในการใช้อำนาจทางการเมืองมาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการแสวงหาความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

5. การแก้ไขปัญหาและพัฒนากลไกการเมืองการปกครอง

กลไกต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครอง เป็นองค์ประกอบสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งของไทย และส่งเสริมพัฒนาการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีประเด็นที่ควรพิจารณาถึงดังนี้

5.1 การพัฒนากฎหมายรัฐธรรมนูญให้เป็นกฎหมายหลักของรัฐ เป็นแม่แบบและมีคุณค่าในทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง เพื่อเป็นหลักประกันพื้นฐานแก่ประชาชน และเป็นกรอบในการกำหนดการเมืองการปกครองให้เป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดสิทธิความต้องการของตน ในการร่างรัฐธรรมนูญ

5.2 การพัฒนาองค์การปกครองท้องถิ่นให้เป็นโรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตย สำหรับประชาชนในระดับต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้อุดมการณ์ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับชาติ

5.3 การพัฒนาสถาบันพรรคการเมือง ให้เป็นหลักทางการเมืองแก่นักการเมืองอย่างแท้จริง สามารถเป็นพึ่งของประชาชนในการรับฟังข้อเสนอมติข้อคิดเห็นได้ ในลักษณะของพรรคเพื่อมวลชน กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงานที่ดีระหว่างภาครัฐกับประชาชน ไม่แสวงหาประโยชน์จากช่องทางและโอกาสทางการเมือง

5.4 ส่งเสริมสื่อมวลชนในการทำหน้าที่ในการตรวจสอบการเลือกตั้ง ตลอดจนการบริหารงานนักการเมืองและระบบราชการ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

แนวทางตามที่เสนอแนะในข้างต้นนั้นจะต้องกระทำควบคู่กันไป แต่ปัญหาที่ถือเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหา ก็คือ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาดังกล่าวจะต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของนักการเมืองในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดต่อไปว่าการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่จะริตรอนหรือสวนทางกับผลประโยชน์ของนักการเมืองนั้น จะได้รับความร่วมมือในการแก้ปัญหานั้นด้วยดีหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่การแก้ปัญหามาตรกัฐศาสตร์นั้น ค่อนข้างจะเป็นนามธรรม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งสังเกตได้จากผลการศึกษา ที่นักการเมืองเสนอให้แก้ไขปฏิบัติการ

เลือกตั้งนั้น ประเด็นที่นักการเมืองอาจจะต้องเสียประโยชน์ นักการเมืองก็จะมีความคิดเห็นไปในทางที่จะพิทักษ์รักษาประโยชน์ของกลุ่มตน แม้ว่าแบบวิธีการในการปฏิรูปการเลือกตั้งจะออกมาเป็นไปในแนวทางใดก็ตาม น่าเชื่อว่านักการเมืองจะต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบกลวิธีในการเลือกตั้งออกไป ทั้งนี้ปัญหาการเลือกตั้งก็จะซับซ้อนและแยบยลยิ่งขึ้น ฉะนั้นหากเราไม่พัฒนาอุดมการณ์ของนักการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมเสียก่อน ปัญหาการเมืองในเรื่องต่าง ๆ ก็คงไม่สามารถที่จะแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งจึงต้องพัฒนาความคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมือง, ข้าราชการประจำ, และประชาชน ควบคู่ไปด้วยกัน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งและปัญหาทางการเมืองอื่นๆ ได้เป็นผลดีอย่างเป็นรูปธรรม.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย